

Didier Eribon (2009), *Tillbaka till Reims*, Verbal förlag, Övers. Johan Wollin

Didier Eribon (2024), *En arbetarkvinnas liv, ålderdom och död*, Verbal förlag

Tillbaka till Reims

Är ursprunget i arbetarmisär en större skam än homosexualitet, frågar sig den franske sociologen och queerteoretikern Didier Eribon i boken "Tillbaka till Reims" (2009) när han återvänder till hemorten efter trettio år i exil. Som ung studerade Eribon (född 1953) vid Sorbonne. Gaykretsarna var klassöverskridande. Fabriksarbetarsonen blir nära vän med den kände filosofen Michel Foucault som han också skriver en betydande biografi om.

Eribons sociala förflyttning innebar att han klev ur "gaygarderoben" för att samtidigt låsa in sig i "klassgarderoben". Till stora delar berodde det på att pappan var homofob och inte accepterade den tidigt könsöverskridande sonen som ville läsa vidare. Bejakandet av homosexualiteten innebar samtidigt ett förnekande av arbetarbakgrunden. Han kom att ljuga om sitt förflutna under många år. Trots detta behöll han en grundmurad lojalitet med arbetarklassen som författare och fri intellektuell. Men förhållandet till arbetarklassen och den egna klassbakgrunden är och förblir ambivalent: "politiskt stod jag på arbetarnas sida, men jag avskydde att vara en del av deras värld." Senare under studietiden rasar, och sörjer Eribon över akademikernas fördomsfulla nedvärderingar och oförståelse av "de lägre samhällsskikten".

Återvändandet till hemstaden Reims sker efter den våldsamma, och hårt supande faderns begravning. Han återser då också sina två bröder och mamman som han inleder en läkande, men samtidigt känslig relation med. Skulden över att kunna studera filosofi tack vare mammans övertidsarbete på fabriken är "besvärlig att leva med". Han börjar skriva, inspirerad av författaren James Baldwin som i sin självbiografi fastställer att man måste "ta itu med smärtan". Eribon blir senare själv förebild för succéförfattaren Edouard Louis vars böcker om arbetarklass, homosexualitet, fattigdom och våld fått stor spridning.

Eribon romantiserar inte arbetarklassen. Istället blottlägger han den råhet som så ofta motiverar klassresenärens behov att lämna sin bakgrund. Tillbaka till Reims går på så vis hand i hand med många andra berättelser med rötter i "arbetarlitteraturen". Många är vi som måst ta avstånd från våra uppväxtmiljöer för att kunna bidra med tankar kring våra ursprung. Det är därför den här berättelsen är viktig också idag.

En arbetarkvinnas liv, ålderdom och död

En arbetarkvinnas liv, ålderdom och död handlar om när Didier Eribons mor tvingas flytta in på ett äldreboende efter att gradvis förlorat sin fysiska och kognitiva självständighet. Chocken över flytten blir för stor. Efter några veckor avlider hon. Händelsen får Eribon att undersöka mammans liv och villkor men även åldrandet i sig.

Eribon återupptar i denna bok det personliga och teoretiska utforskande som han påbörjade i *Tillbaka till Reims*. Reflekterar kring moderns yrkesliv som hembiträde, städerska och senare fabriksarbetare. Han fångar henne i all sin komplexitet, från deltagandet i samhället, strejker till de senare ständigt återkommande rasistiska utfallen och hur hon, likt bröderna, och många andra sprugna ur arbetarklassen, gått från att rösta vänster till motsatsen. Eribon zoomar elegant in i moderns svåra sista tid på ålderdomshemmet för att sedan zooma ut, tänka kring åldrandet utifrån praktverk som Simone de Beauvoirs *Ålderdomen* och Foucaults *Vansinnets historia* och politik. Verk som han betraktar som "arkeologiska undersökningar av vår kultur". Eribon undrar hur det kommer sig att så få studerar ålderdomen och ställer politiskt viktiga frågor: Vem talar? Vem kan ta till orda? Om en stor del av dem som hör till samhällets mest förtryckta, mest maktlösa, mest sårbara inte klarar att utföra denna handling, undrar författaren, faller det inte då på konstnärer, författare och forskare att ge dem och riktigt gamla människor en röst när de inte längre kan tala för sig själva?

I båda verken, som är essäistiskt skrivna men som också kan läsas som en slags filosofiska memoarer, studerar Eribon, professor i sociologi, sociala omständigheter såväl teoretiskt som politiskt. Han rör sig ledigt mellan psykologi, sociologi, filosofi och idéhistoria. Texten vinglar även professionellt mellan privat och politiskt. Referenserna till litteratur och forskning är mångfaldig och den politiska analysen ständigt närvarande.

Tillbaka till Reims har översatts till flera språk, dramatiserats och omnämns som en klassiker. För alla som gjort en klassresa, kommit ut som gay eller vill veta något om fundamentet om social utsatthet är det här omistlig läsning. En arbetarkvinnas liv, ålderdom och död torde få en liknande status då vi, alla människor, till slut blir gamla och med det riskerar förlora vår förmåga bilda rörelser för att protestera, demonstrera och ställa krav så som unga människor kan göra.

Susanna Alakoski

Författare och socionom, utsågs 2021 till den första innehavaren av professuren i Moa Martinssons namn vid Linköpings universitet.

Referenser:

Didier Eribon (2009), *Tillbaka till Reims*, Verbal förlag, Övers. Johan Wollin

<https://verbalforlag.se/bocker/tillbaka-till-reims/>

Didier Eribon (2024), *En arbetarkvinnas liv, ålderdom och död*, Verbal förlag

<https://verbalforlag.se/bocker/en-arbetarkvinnas-liv-alderdom-och-dod/>